

Rigsombudsmanden i Grønland

Nuuk, 17. september 2025

Orientering nr. 17/2025

Danmark og Grønland indgår aftale om nye initiativer og investeringer i Grønland

Danmark finansierer en ny regional landingsbane i Østgrønland, en ny dybvandshavn i Sydgrønland og vil afholde udgifterne til behandling af grønlandske patienter på danske hospitaler. Det oplyser Naalakkersuisut og Statsministeriet i en fælles pressemeddelelse den 16. september 2025, efter at statsministeren og formanden for Naalakkersuisut har underskrevet en rammeaftale om nye initiativer og investeringer i Grønland. Aftalen omfatter, på kortere sigt, de ovenfor nævnte initiativer og, på længere sigt, muligheden for at bidrage til investeringer i infrastruktur, erhvervsudvikling og energiforsynings sikkerhed. *"Efter flere måneders drøftelse er jeg glad for, at der nu er kommet en rammeaftale, der skal understøtte hensigterne i selvstyreloven. Denne aftale har til hensigt at understøtte et selvstående Grønland med bl.a. langsigtede investeringer"*, siger formand for Naalakkersuisut, Jens-Frederik Nielsen. Til et spørgsmål fra Sermitsiaq om investeringerne i en lufthavn i Nordøstgrønland og en dybvandshavn i Sydgrønland, svarede Jens-Frederik Nielsen, at lufthavnen og havnen både kan tjene civile og militære formål: *"Vi skal huske på, at verdenssituationen har ændret sig, og det fordrer til at forsvarlets tilstedeværelse i Grønland skal styrkes. Men for Naalakkersuisut er det vigtigst, at projekterne under alle omstændigheder skal komme den grønlandske befolkning til gavn, og det har vi sikret nu"*.

Den danske regering har i forslaget til finanslov for 2026 afsat en ramme på 1,6 mia. kr. i perioden 2026-2029 til initiativer og investeringer i Grønland.

Nordiske forsvarsministre og naalakkersuisoq for udenrigsanliggender mødtes i Nuuk

I forbindelse med afviklingen af militærøvelsen Arctic Light med deltagelse af Tyskland, Frankrig, Sverige, Norge, Island og Danmark, mødtes forsvarsminister Troels Lund Poulsen, den norske forsvarsminister Tore O. Sandvik, den islandske udenrigsminister Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir samt landsstyrekvinde Sirið Stenberg og naalakkersuisoq for udenrigsanliggender og forskning, Vivian Motzfeldt, i Nuuk. Ved et doorstep-presse møde på fregatten Niels Juel, fremhævede alle ministre vigtigheden af forsvarssamarbejdet i den nuværende sikkerhedspolitiske situation. Motzfeldt tilkendegav, at betingelsen for at skabe den ønskede lavspænding i Arktis, nu er oprustning: *"Lavspænding er meget vigtigt, men det kræver oprustning for at bevare det. Situationen i dag kræver, at vi tager stilling på ny meget oftere, end vi har været vant til. I forhold til vores strategi har vi været meget opmærksomme på, at der er brug for justeringer i den nuværende situation"*.

Forsvarsminister Troels Lund Poulsen, understregede vigtigheden af at der gives opbakning til de nødvendige investeringer, som forsvaret i Arktis kræver, både i Grønland, Danmark og i de allierede lande. Både fra den norske og den islandske minister lød det, at samarbejdet landene i mellem, er afgørende i den nuværende sikkerhedspolitiske situation, og at den aktuelle øvelse er et signal om sammenhold og styrke.

Offentliggørelse af den uvildige udredning om spiralsagen

Den uvildige udredning af antikonceptionspraksis i Kalaallit Nunaat i perioden 1960-1991 blev offentliggjort den 9. september 2025. Forskerholdet har afdækket beslutningsforløbet for spiralsagen og den øvrige svangerskabsforebyggelsespraksis, der fandt sted i perioden før Grønland overtog sundhedsområdet i 1992. Udover det historiske materiale, som har ligget til grund for undersøgelsen, har 354 grønlandske kvinder bidraget med personlige beretninger. Ifølge rapporten tegner beretningerne et billede af, at langt de fleste af de interviewede kvinder har oplevet negative følger af antikonceptionen, heriblandt smerter og infertilitet. Derudover vurderer forskerholdet bag udredningen, at størstedelen af kvinderne ikke havde givet samtykke til spiralopsætning.

”Udredningen bekræfter de oplevelser, som mange grønlandske kvinder har båret med sig i stilhed i årtier, men som er kommet frem i de senere år. Det er et vigtigt skridt, at vi nu har en historisk udredning som grundlag for det videre arbejde. [...] Naalakkersuisut vil tage aktiv del i det videre arbejde med at sikre støtte til de berørte kvinder. Naalakkersuisut vil ligeledes indgå i videre drøftelser med Danmark. Samtidig forventer jeg, at den danske regering tager ansvar i forhold til at omsætte udredningens konklusioner til konkrete handlinger, der afspejler det ansvar, Danmark bærer for denne del af vores historie”, udtaler naalakkersuisoq for sundhed og personer med handicap, Anna Wangenheim, den 9. september i en pressemeddelelse. Statsministeren og formanden for Naalakkersuisut deltager, når den officielle undskyldning markeres den 24. september 2025 i Katuaq i Nuuk. Arrangementet vil blive live-transmitteret af KNR.

Kortlægning af kystnære havområder med satellit

Et pilotprojekt af Geodatastyrelsen har kortlagt 22.000 km² kystnære havområder ved Nuuk- Maniitsoq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit med satellit. Stigende skibstrafik i Arktis og manglende kortlægning af kystnære områder satte projektet i gang i 2023. Hensigten med kortlægningen er at styrke sejladsikkerheden, redningsberedskabet og den maritime infrastruktur. Da dataene endnu ikke er integreret i de officielle søkort, er de ikke beregnet til navigation, men medvirker til at styrke vidensgrundlaget i de lokale kystområder. Geodatastyrelsen arbejder på at etablere et samarbejde med Garmin og Navionics, så data på sigt også kan anvendes af sejlere. I dag er dataene frit tilgængelige gennem platformen NunaGIS, i tæt samarbejde med Asiaq – Grønlands Forundersøgelser.

Stærkere samarbejde på beredskabs- og samfundssikkerhedsområdet

Naalakkersuisoq for sociale anliggender, arbejdsmarked, indenrigsanliggender og miljø, Bentiaaraq Ottosen, og minister for samfundssikkerhed og beredskab, Torsten Schack Pedersen, mødtes den 1.-2. september i Nuuk. Etablering af mobilvarslingsystemet SIRENEN i Grønland, der er en del af første delaftale om Arktis og Nordatlanten, blev drøftet ved mødet. Derudover fremsatte Ottosen ønsker til et stærkere samarbejde inden for koordination og sparring: *”Møderne med Politiet, Kommuneqarfik Sermersooq og Arktisk Kommando viser, at beredskabet i Grønland er et fælles projekt, hvor vi arbejder tæt sammen. Jeg ser frem til at fortsætte samarbejdet med minister Torsten Schack Pedersen og hans ministerium”,* sagde Bentiaaraq Ottosen efter mødet.

Forslag til fordobling af midler fra Europa-Kommissionen

Europa-Kommissionen har fremlagt den sidste pakke af forslaget til det kommende flerårige budget for EU. Forslaget lægger op til, at 530 mio. EUR skal gå til områder inden for uddannelse, kritiske mineraler, vedvarende energi, digitalisering og bæredygtig turisme i Grønland. Det forventes, at budgettet træder i kraft i 2028, efter forhandlinger mellem EU-landene og Europa-Parlamentet. Den nuværende aftale lyder på 225 mio. EUR i perioden 2021-2027. *"Naalakkersuisuts klare budskab er, at vi ønsker at styrke og udvide partnerskabet med EU. Med dette første foreslåede budget vil der være gode og vigtige muligheder for at styrke vores samarbejde på områder, der kan være værdifulde og fordelagtige for både EU og Grønland"*, sagde naalakkersuisoq for Udenrigsanliggender og forskning, Vivian Motzfeldt i en pressemeddelelse den 4. september 2025.

Ny direktør i Royal Greenland

Toke Binzer, der har været direktør i Tusass siden 2024, bliver ny administrerende direktør i Royal Greenland A/S. *"Det er en stor ære at få lov til at stå i spidsen for Royal Greenland. Virksomheden spiller en helt central rolle - både i den grønlandske økonomi og i mange menneskers hverdag [...] Jeg ser frem til, sammen med organisationen, at styrke vores forretning internationalt og skabe værdi til gavn for hele Grønland"*, sagde Toke Binzer. Den tidligere administrerende direktør, Susanne Arfelt Rajamand, trådte tilbage fra posten i februar 2025, hvorefter Preben Sunke tiltrådte stillingen som konstitueret administrerende direktør.

Fødevaregodkendelser på videolink

Efter ønske fra grønlandske virksomheder der det nu blevet muligt at opnå Fødevarestyrelsens godkendelser over video. Royal Greenland A/S har afprøvet online-godkendelsen i virksomhedens fabrikker i Upernavik Kujalleq og Kullorsuaq. Royal Greenland A/S oplyser, at større ændringer og autorisation af nye fabrikker stadig kræver en godkendelsesproces med fysisk tilstedeværelse, mens nyt udstyr eller nye forarbejdningsmetoder kan gennemføres online. Dermed regner virksomheden med mere smidige processer, idet godkendelsestiden vil ske hurtigere end før. *"Vi er glade for, at man er lydhør over for, at forholdene i Grønland er nogle andre end i Danmark, og at det derfor kan kræve nogle andre rammer – naturligvis uden at gå på kompromis med fødevarerikkerheden"*, udtalte kvalitetschef i Royal Greenland A/S, Dorte Drejer, til KNR den 5. september 2025.

Arbejdet med den historiske udredning igangsat

Ilisimatusarfik meddelte den 3. september, at den historiske udredning om forholdet mellem Grønland og Danmark fra tiden efter Anden Verdenskrig og frem til i dag er sat i gang. Der er gået tre år, siden Naalakkersuisut og den danske regering underskrev en fælleserklæring om at iværksætte den uvildige historiske udredning. Udredningen skal bidrage til en fælles erkendelse af fortiden og skabe fundament til forsoning. *"Det er et stort og vigtigt ansvar at skabe ny viden om en periode, som har haft så stor betydning for både Grønland og Danmark. Vi går til opgaven med ydmyghed og faglig grundighed - og håber, at vores arbejde kan bidrage til en fælles forståelse og en mere nuanceret historiefortælling"*, udtaler de to forskningsledere, Tenna Jensen og Daniel Thorleifsen, som er udpeget af Naalakkersuisut og den danske regering.